

РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

УДК 001.895/338.23.35/631.11

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ АГРАРНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

І. В. Ксьонжик, к.е.н., доцент, Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена визначенню і класифікації нових форм соціальної діяльності аграрних підприємств; аналізу основних проблем, що виникають під час їх впровадження; дослідженню цілей, через які здійснюються соціальні нововведення.

Ключові слова: соціальна діяльність, аграрні підприємства, класифікація форм, сільські території.

Постановка проблеми. Сучасні аграрні підприємства, які паралельно з основною здійснюють соціальну діяльність, повинні не тільки краще за інших адаптуватися до мінливого ринкового середовища, а й здійснювати планування і прогнозування своєї подальшої роботи. Це пов'язано із загальним збільшенням витрат, що дозволяють суб'єктам аграрного господарювання бути соціально відповідальними.

Розуміння і прийняття на себе соціальної відповідальності - етичний принцип, якого дотримуються, виходячи з моральних норм, суб'єкти, що приймають рішення. Особливе значення має соціальна відповідальність аграрного бізнесу, оскільки він, володіючи значними фінансовими і матеріальними ресурсами, може сприяти вирішенню масштабних соціальних проблем і докорінно змінювати якість життя людей не тільки на окремому підприємстві, а й у сільській місцевості, де воно розташовується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам соціального розвитку, а також питанням соціальної діяльності аграрних підприємств та її фінансування присвячено достатню кількість наукових досліджень, результати яких відображені у працях таких видатних вчених-аграрників, як В.О. Беспалов [1], О.Ю. Єрмаков [2], В.П. Рябоконт [3], В.М. Якубів [4]. Водночас, слід зазначити, що дослідження і впровадження перспективних напрямів соціальної діяльності аграрних підприємств у сучасних умовах господарювання та їх вплив на розвиток сільських територій надалі потребують подальшої розробки.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності здійснення аграрними підприємствами соціальних нововведень і розробка класифікації форм соціальної діяльності суб'єктів аграрного господарювання.

Результати дослідження. Сучасне відродження соціальної діяльності є відповідною реакцією суспільства на соціально-економічну ситуацію, що склалася і яка характеризується не тільки зубожінням значної частини населення, особливо сільського, а й недостатнім рівнем заробітної плати і пенсій більшості суспільства України. У цих умовах важливим і додатковим механізмом у поліпшенні соціально-економічного

і психологічного стану селян може стати соціальна діяльність аграрних підприємств, що проявляється у різних формах.

Разом з тим, не можна сказати, що соціальний розвиток аграрного бізнесу і впровадження ним нових форм соціальної діяльності відбувається без перешкод. До основних проблем, які доводиться долати суб'єктам аграрного господарювання, необхідно віднести:

1. Нестабільність вітчизняної економіки, яка у будь-який момент може обернутися втратами і привести до незапланованих витрат і вкладень.

2. Недосконалість законодавства.

3. Недовіра з боку фіскальних органів до соціальної діяльності аграрних підприємств.

4. Мінливість ринку праці та його інститутів [4, с. 57-62].

Здійснюючи аналіз наведених проблем, необхідно зазначити, що майже всі вони так чи інакше пов'язані з органами влади і залежать від ефективності її функціонування. При цьому, така залежність спостерігається по відношенню як до державної, так і до місцевої влади.

Для дослідження впливу зв'язків з державою на соціальний пакет аграрного підприємства необхідно аналізувати взаємини з владою за трьома напрямками: благодійність і соціальні програми у регіоні; співпраця з владою (економічні ради, комітети, політична підтримка); економічна залежність від влади - наявність держзамовлення, сприяння у отриманні кредитів. Ознаки явної економічної залежності від влади має незначна кількість аграрних підприємств, але вони не відрізняються значним соціальним пакетом. Разом з тим, з владою можуть активно співпрацювати і аграрні підприємства, що мають вагомий соціальний пакет для працівників, і ті, які їх не мають взагалі.

У той же час, сьогодні складно знайти приклад, коли наявність значного соціального пакету співпала б з повним ігноруванням відносин з владою і територією. Діяльність підприємств аграрної промисловості, за своєю природою, заснована на технологічній залежності і кооперуванні, що сприяє включенню їх керівництва у соціальні та ділові мережі. Однак значимість взаємодії з владою для економічного становища аграрних

підприємств в цілому незначна і не надає принципового впливу на вибір управлінських стратегій, у тому числі стосовно працівників. Така співпраця - скоріше данина існуючим соціальним нормам, підтвердження включеності суб'єктів аграрного господарювання у відповідні соціальні мережі і ділове середовище, з одного боку. З іншого боку, загальновідомим є той факт, що у кризовий період аграрні підприємства, які не співпрацювали з владою, не змогли отримати від неї будь-яку допомогу, і навпаки, - готовність до співпраці з боку представників владних структур приходила разом з економічними успіхами підприємств [1, с. 191-199].

Оскільки соціальна і кадрова політика на підприємствах тісно переплітаються, природним є те, що на формування моделей соціальної діяльності (у плані вибору використання або не використання значного соціального пакету в якості соціальної компенсації працівникам) повинні впливати чинники ринку праці. Крім того, у сучасних умовах ринкової економіки якісний соціальний пакет є значною конкурентною перевагою аграрного підприємства саме на ринку праці. Тому можна зробити висновки, що ринок праці та його інститути здійснюють всебічний вплив на зміцнення позицій соціальних пакетів на аграрних підприємствах [6, с. 87-90]. В якості основних чинників впливу на обсяг і якість соціальних нововведень можна виділити наступні:

- співвідношення спадкоємності і новизни у складі топ-менеджерів;
- співвідношення виробничої та ринкової орієнтації в управлінні;
- характеристики внутрішнього і зовнішнього ринку праці;
- особливості товарного ринку;
- участь підприємства у соціальній підтримці сільської території і взаємодія з владою.

Актуальним, також, залишається питання - чи відповідає більш активна діяльність у галузі соціальної допомоги сільській території більшому обсягу соціальних гарантій працівникам? Місцева влада не примушує аграріїв до впровадження соціальних програм для працівників підприємств. Місцева влада має безліч соціальних проблем на територіях, особливо сільських, і зацікавлена у тому, щоб у вирішенні цих проблем поряд з нею брали участь представники бізнесу. Тому вона проявляє інтерес лише до тих питань кадрової та соціальної політики компаній, які безпосередньо стосуються розвитку сільських територій, наприклад, скорочення працівників.

Необхідно зазначити, що соціальні нововведення аграрних підприємств, які впроваджуються, є досить різноплановими. Специфіка їх залежить від різноманітності соціальних явищ того чи іншого аграрного бізнесу. При класифікації нових форм соціальної діяльності використовують різні

підходи. Так, виходячи з рівня і обсягів соціальних нововведень можна виділити інновації глобального характеру, регіональні і локальні. У відповідності зі структурою соціальної сфери аграрного підприємства у цілому, компонентами якої є управління, освіта, забезпеченість кадрами, здоров'я працівників, можна виділити такі форми соціальних нововведень, як управлінські, освітні, правові та інші. Узагальнена класифікація форм соціальної діяльності суб'єктів аграрного господарювання, в тому числі і нових, наведена на рис. 1.

Незважаючи на різноманіття класифікаційних ознак форм соціальних нововведень аграрних підприємств усі вони мають спільну базу - це період від виникнення ідеї соціальної діяльності до її практичного впровадження. Тривалість такого періоду залежить від багатьох чинників, які можуть як прискорювати, так і уповільнювати цей процес. Основні чинники, що гальмують впровадження соціальних нововведень умовно можна поділити на соціально-економічні і психологічні. У першу групу чинників входять: дефіцит коштів, відсутність кваліфікованих кадрів, безробіття і т.ін. Друга група складається з таких елементів, як: консерватизм мислення, відсутність ініціативи, інформаційні бар'єри, критичне відношення до соціальних нововведень [5, с. 115-120].

Для подолання вищевказаних чинників, які стримують соціальний розвиток суб'єктів господарювання, а також з метою підвищення ефективності від впровадження соціальних нововведень, аграрним підприємствам необхідно проводити певні заходи організаційного характеру, а саме: здійснювати, на постійній основі, матеріальну і моральну підтримку працівників; підвищувати їх кваліфікацію, в тому числі і за рахунок стажування закордоном; стимулювати виробничу ініціативність працівників; заохочувати застосування наукових підходів у виробництві; сприяти підтримці творчої атмосфери у колективі, що дозволить запобігти емоційному і творчому напруженню, особливо у складні періоди функціонування аграрного підприємства.

Висновки. Впровадження аграрними підприємствами нових форм соціальної діяльності і постійне застосування вже існуючих є необхідною вимогою сучасних економічних реалій. Від ефективності і успішності функціонування соціальної складової аграрного бізнесу залежить його майбутнє в умовах мінливого ринкового середовища і постійної загрози світової економічної кризи. Це пов'язано з тим, що по-перше, активна соціальна діяльність аграрних підприємств сприяє рекламі, створює сприятливий імідж, що особливо важливо для підприємств, які працюють з масовим споживачем. У даному випадку соціальна діяльність оцінюється як дія, що має позитивне моральне значення, і оцінюється людською свідомістю як добро.

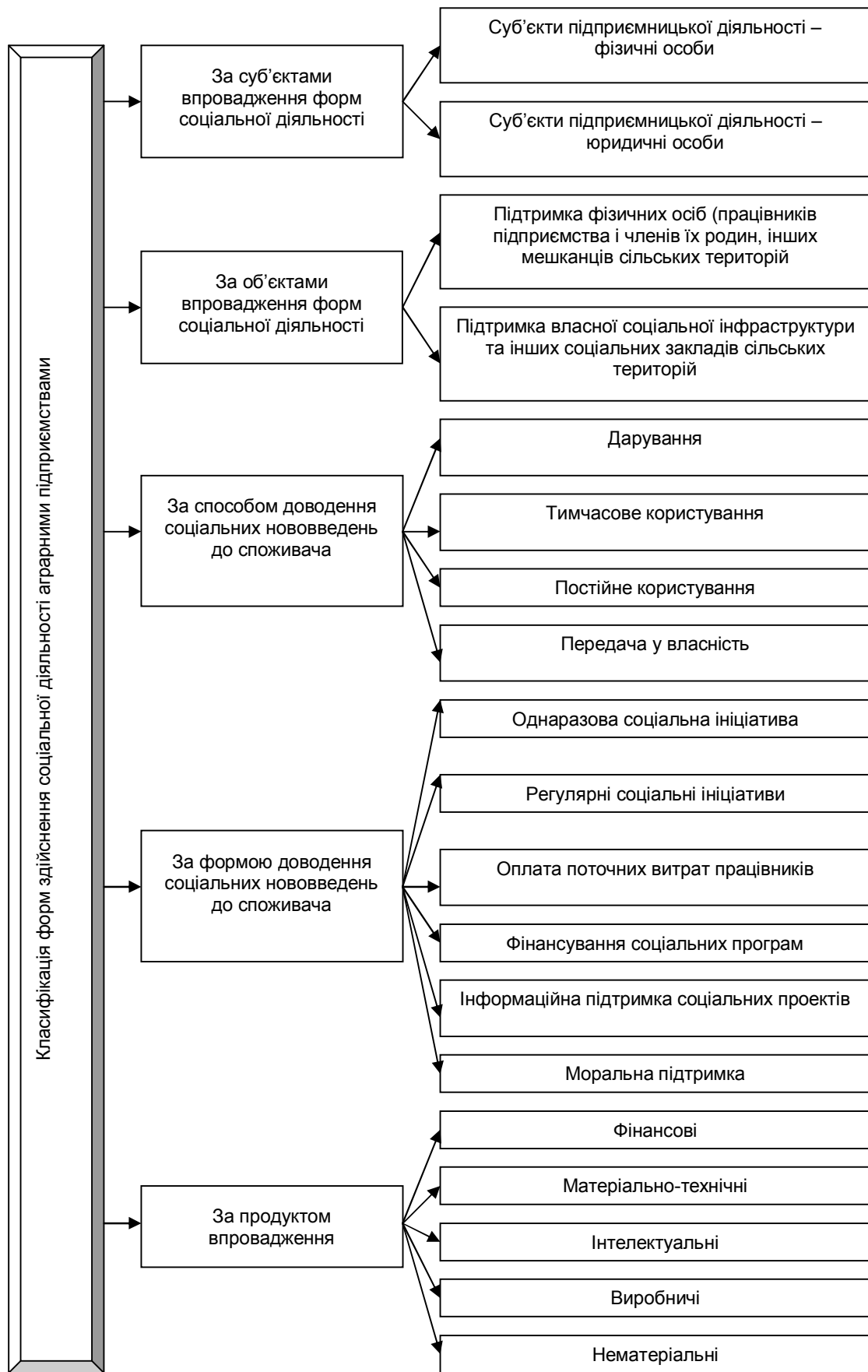


Рис. 1. Класифікація форм здійснення соціальної діяльності аграрними підприємствами*
 * Авторська розробка

По-друге, соціальна діяльність, співпраця з громадою сільських територій, на яких розташовується аграрне підприємство, може бути позитивною додатковою характеристикою при взаємовідносинах з державними і фінансовими структурами. По-третє, соціальна відповідальність сприяє зміцненню ділової репутації. По-четверте, соціальна діяльність може сприяти збільшенню кількості клієнтів [3, с. 95].

Для досягнення цілей і подальшого розвитку соціальної діяльності, розробки і впровадження її нових форм повинні бути вирішені наступні питання:

- оновлення законодавства, що регулює соціальну діяльність;
- систематизація податкових пільг та інших привілеїв, які сприяють соціальній активності;
- зміна системи обліку діяльності та звітності

підприємств, що займаються соціальною діяльністю;

- формування механізмів фінансової прозорості соціальної діяльності;
- включення аграрних підприємств у якості співвиконавців державних програм соціального розвитку;
- формування системи інформаційних і консультативних контактів між органами влади і керівниками аграрних підприємств, експертами та дослідниками, які займаються проблемами соціального розвитку.

Вирішення цих завдань неможливе без проведення активної державної політики і підтримки, без подолання недовіри і недооцінки державою соціальної діяльності аграрних підприємств.

Список використаної літератури:

1. Беспалов В.О. Соціоекономічні засади забезпечення людського та сталого розвитку / В. О. Беспалов // Соціоекономіка: Зб. наук. пр. – Донецьк: ІЕП НАНУ, 2010. – С. 191-199.
2. Єрмаков О.Ю. Соціальна стратегія розвитку продуктивних сил / О. Ю. Єрмаков // Продуктивні сили і регіональна економіка: Зб. наук пр.: У 2 ч. / РВПС України НАН України. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – Ч.1. – С. 59-66.
3. Рябоконт В.П. Соціально-економічні проблеми зайнятості сільського населення / В. П. Рябоконт // Міжнародний науково-виробничий журнал Економіка АПК. – № 12 (218). – 2012. – С. 95-100.
4. Якубів В.М. Соціоекономічний підхід у забезпеченні збалансованого розвитку аграрних підприємств / В. М. Якубів // Міжнародний науково-виробничий журнал Економіка АПК. – № 8 (214). – 2012. – С. 57-62.
5. Коваленко В.І. Сутність соціальної діяльності аграрних підприємств / В. І. Коваленко // Міжнародний науково-виробничий журнал Економіка АПК. – № 12 (181). – 2009. – С. 115-120.
6. Цимбалюк С.О. Соціальний пакет: сутність і місце в системі -розподільних відносин / С. О. Цимбалюк // Науковий журнал Економічний часопис-XXI. – № 9-10 (1). – 2013. – С. 87-90.

Стаття посвячена определению и классификации новых форм социальной деятельности аграрных предприятий; анализу основных проблем, возникающих при их внедрении; исследованию целей, которые являются причиной осуществления социальных нововведений.

Ключевые слова: *социальная деятельность, аграрные предприятия, классификация форм, сельские территории.*

The article is devoted to the definition and classification of new forms of social activity farms, analysis of the major problems encountered during their implementation, the research objectives are carried out through social innovation.

Keywords: *social activities, farms, classification of shapes, rural areas.*

Дата надходження до редакції: 16.09.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Вишневська О.М.